WIE BEN IK?

Dissociatie bij kinderen: diagnostiek en behandeling

Illustraties: mogen niet worden overgenomen zonder toestemming

Literatuur

01

Alison Miller “Healing the unimaginable”

02

James G. Friesen “Omgaan met Dis”

03

Suzette Boon, Kathy Steele, Onno van der Hart “Omgaan met trauma gerelateerde dissociatie”

04

Adriana Struik “Slapende honden wakker maken” en seminar over dissociatieve stoornis bij kinderen.

05

Michelle van Dusseldorp “Ik kan veranderen”

zelfdelen

Zelfdelen zijn delen van je persoonlijkheid. Een normaal geïntegreerde persoon kent zijn/haar zelfdelen, heeft controle over zijn/haar zelfdelen en kan deze ook inzetten.

Voorbeelden van zelfdelen zijn:

a. Wanneer je op bezoek gaat bij een nieuwe werkgever zet je je beste voetje voor. Je stelt je “formeel” op (formeel deel).

b. Als iemand jou raakt in onverwerkt verdriet kun je “kinderlijk” reageren (kindsdeel).

Bij de dissociatieve identiteitsstoornis zijn de zelfdelen ontwikkeld tot persoonlijkheidsdelen. Daarbij is er gehele of gedeeltelijke amnesie (geheugenverlies) van de delen ten opzichte van elkaar.

Zelfdelen en persoonlijkheidsdelen

- Als iemand de opdracht krijgt “teken een boom” ziet men zelden meerdere bomen verschijnen Deze tekeningen uit de diagnostiek (DDS) geven daarom aanleiding om te onderzoeken of iemand meerdere zelfdelen of persoonlijkheidsdelen binnen zichzelf ervaart en of iemand daar controle over heeft.
- Deze twee personen hebben gaandeweg het therapieproces onderkend dat zij inderdaad onderscheiden zelfdelen hebben, waarbij de eerste ook heeft ontdekt dat zij een dissociatieve persoonlijkheidsstoornis ontwikkeld had.

Definitie van Dissociatieve identiteits stoornis (DIS)

- Volgens de DSM V is een dissociatieve identiteitsstoornis dan ook een stoornis in de integratieve functies van identiteit, geheugen of bewustzijn. De traumatische ervaring wordt dus niet geïntegreerd maar in stukjes opgeslagen. Zo kunnen bijvoorbeeld beelden, geluiden, geuren en gevoelens apart worden opgeslagen in het geheugen. De ervaring wordt gescheiden opgeslagen, soms zelfs heel versplinterd. Zo kan een kind soms bijvoorbeeld alleen een beeld herinneren zonder verhaal of gevoel of geluid of geur. En een andere keer herinnert het kind alleen een geur of een geluid. De in stukjes opgeslagen herinnering, is alleen toegankelijk als het betreffende persoonlijkheidsdeel in het bewustzijn aanwezig is. Het kan dus zo zijn, dat een kind op dag 1 vertelt over iets vreselijks, en dit de volgende dag zich niet lijkt te herinneren.

DSM V diagnostiek

- De aanwezigheid van twee of meer duidelijk te onderscheiden identiteiten of persoonlijkheidsdelen, die elk hun eigen manier hebben van denken over en omgaan met de omgeving en zichzelf.
- Tenminste twee van deze deelpersoonlijkheden nemen regelmatig de controle van het gedrag over.
- Er is een terugkerend onvermogen om zich belangrijke persoonlijke informatie, alledaagse gebeurtenissen en/of traumatische gebeurtenissen te herinneren, wat niet verklaard kan worden door gewone vergeetachtigheid.
- De stoornis is niet het gevolg van fysiologische effecten van drugs of alcohol, of van een medisch probleem. Bij kinderen: de symptomen kunnen niet verklaard worden door fantasiespel.

Het Ontstaan van Dis.

- Zeer ernstige traumatische ervaringen vanaf de vroege kindertijd, d.w.z. overweldigende gebeurtenissen die door het kind als levensbedreigend ervaren worden, waaraan het kind niet kan ontkomen en waartegen het zich niet kan verzetten. Een duidelijk voorbeeld hiervan is seksueel geweld.

- Verwaarlozing. Het kind staat er alleen voor en krijgt van niemand steun. Het groeit op in een situatie vol geweld, misbruik en mishandeling en er is niemand die het kind geborgenheid geeft. Niemand die het kind helpt.

Ontwikkeling van Dis

Kenmerkend voor DIS is dat de eerste splitsing van het bewustzijn al tot stand is gekomen voordat het kind de kans heeft gehad zijn of haar eigen identiteit te ontdekken en te ontwikkelen. Je kunt ervan uit gaan dat iemand met DIS voor het vijfde jaar zulke ernstige traumatische ervaringen heeft meegemaakt dat hij of zij toen al begonnen is zich op te splitsen.

De persoonlijkheid heeft zich niet kunnen ontwikkelen tot één geheel. Hij of zij heeft geen kans gekregen een zelfbewustzijn (een sense of self), een ik-gevoel, te ontwikkelen. Door de extreme trauma's worden steeds meer delen van het bewustzijn afgesplitst en ontstaan er meerdere deelpersoonlijkheden en identiteiten binnen die ene persoon, die zich niet meer bewust is van de trauma's, want die herinneringen worden 'gedragen' door de andere deelpersoonlijkheden (of alters) die door amnesie (geheugenverlies) wat betreft de trauma's gescheiden zijn van de hoofdpersoon.

Tekening van interne delen. Vaak is één deel op "aandacht" gericht en één deel op het gevaar als er splitsing plaats vindt.

1e elkaar niet kennen 2e elkaar kennen maar er is geen onderling contact mogelijk 3e er is onderling gesprek mogelijk 4e integratie van de twee delen, waardoor herinneringen en vaardigheden gedeeld kunnen worden.

Delen kunnen verschillen in leeftijden, afhankelijk van de vraag wanneer het trauma waarin dit deel vast zit, plaats gevonden heeft. Het deel is blijven steken in deze gebeurtenis en is dus niet meegegroeid in het heden. Dit betekent dat het gedrag, de kennis, de vaardigheden niet in overeenstemming zijn met de leeftijd en vaardigheden van de buitenkantpersoonlijkheid.

onderzoek

Is dit een zelfdeel? Dissociatieve persoonlijkheids deel? Of een vorm van innerlijke gesprekken d.m.v. fantasie?

Deze jongen vertelde dat het rode poppetje de duivel is, die in zijn oren allemaal gemene dingen fluistert, het groene poppetje is hij zelf. Hij is altijd goed en blij. Het lijkt erop dat hij zijn emotie van boosheid apart zet van zijn dagelijks leven…dit kan leiden tot zelfdelen.

Herkenning van dissociatie

- Een kind laat extreem wisselend gedrag zien, waarbij het karakter en soms ook de leeftijd uiteen kan lopen. Dit kan verwijzen naar persoonlijkheidsdelen.
- De delen hebben eigen gevoelens, gedachten, gedrag en wil en soms ook een eigen naam en leeftijd.
- De “naamdragersdeel” of “buitenkantpersoon” hoeft niet het sterkste deel te zijn, deze neemt vaak het grootste deel van het dagelijkse leven voor haar rekening, maar weet doorgaans niets van de trauma’s. Andere, afgesplitste delen, bewaren de herinneringen eraan.
- De onderliggende emotie van het ontstaan van een deel is meestal extreme angst

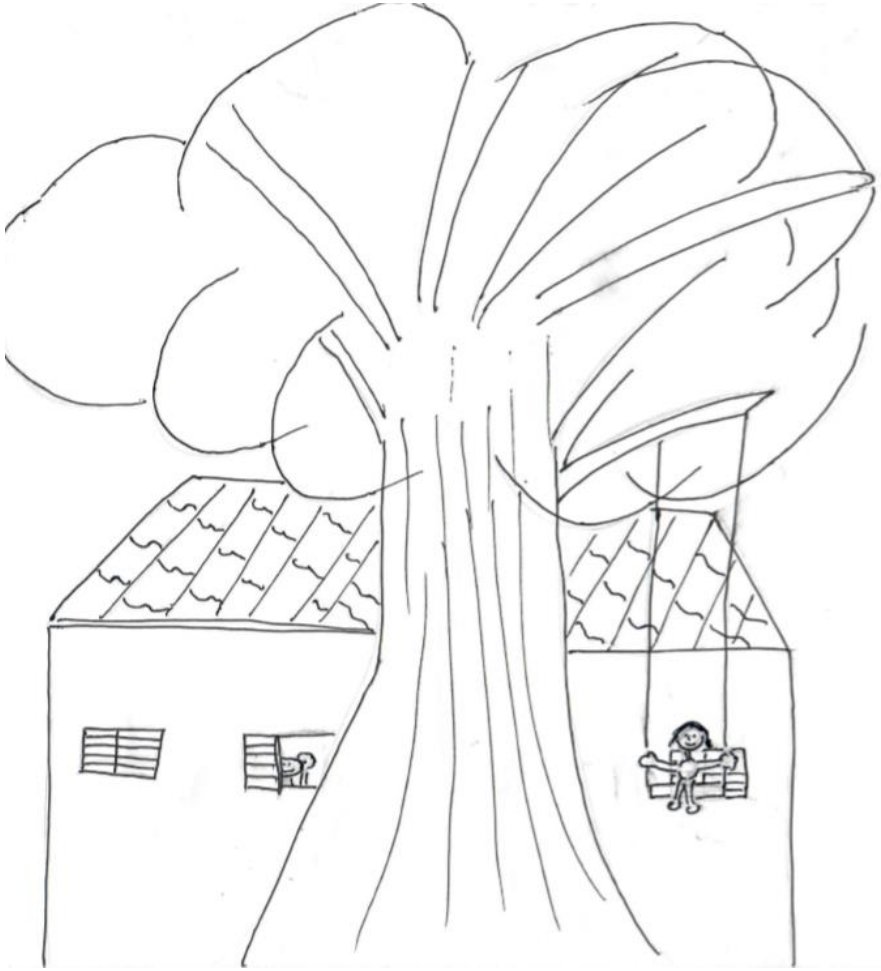

opdracht

- Wat val jou op in deze tekening? Welke betekenis geef jij daaraan?
- Herken jij situatie uit je praktijk die verwijzen naar zelfdelen en of dissociatieve persoonlijkheids delen.

Noodzaak van behandeling

- Kinderen met DIS kunnen ineens een sterke emotie voelen, die een tijd in stand blijft en plotseling verdwijnt. Het kind kan deze emotie vergeten, maar het kan zich later weer herhalen, zonder dat het verlichting ervaart. Het kind kan daardoor onvoorspelbaar voor zijn omgeving gaan reageren.

- Het vraagt veel energie van een kind om zijn systeem in stand te houden en de kans is aanwezig, dat zij in moeilijke situaties meer deelpersoonlijkheden aanmaken, waardoor relaties, werk en gezondheid onderdruk komen te staan. Het kan zich minder goed ontwikkelen, doordat er onvoldoende integratie van kennis van de delen aanwezig is.

- Een kind zal de noodzaak van behandeling minder inzien, omdat het veel voordeel ervan ondervindt. Het is in eerste instantie de omgeving die aan de bel trekt!

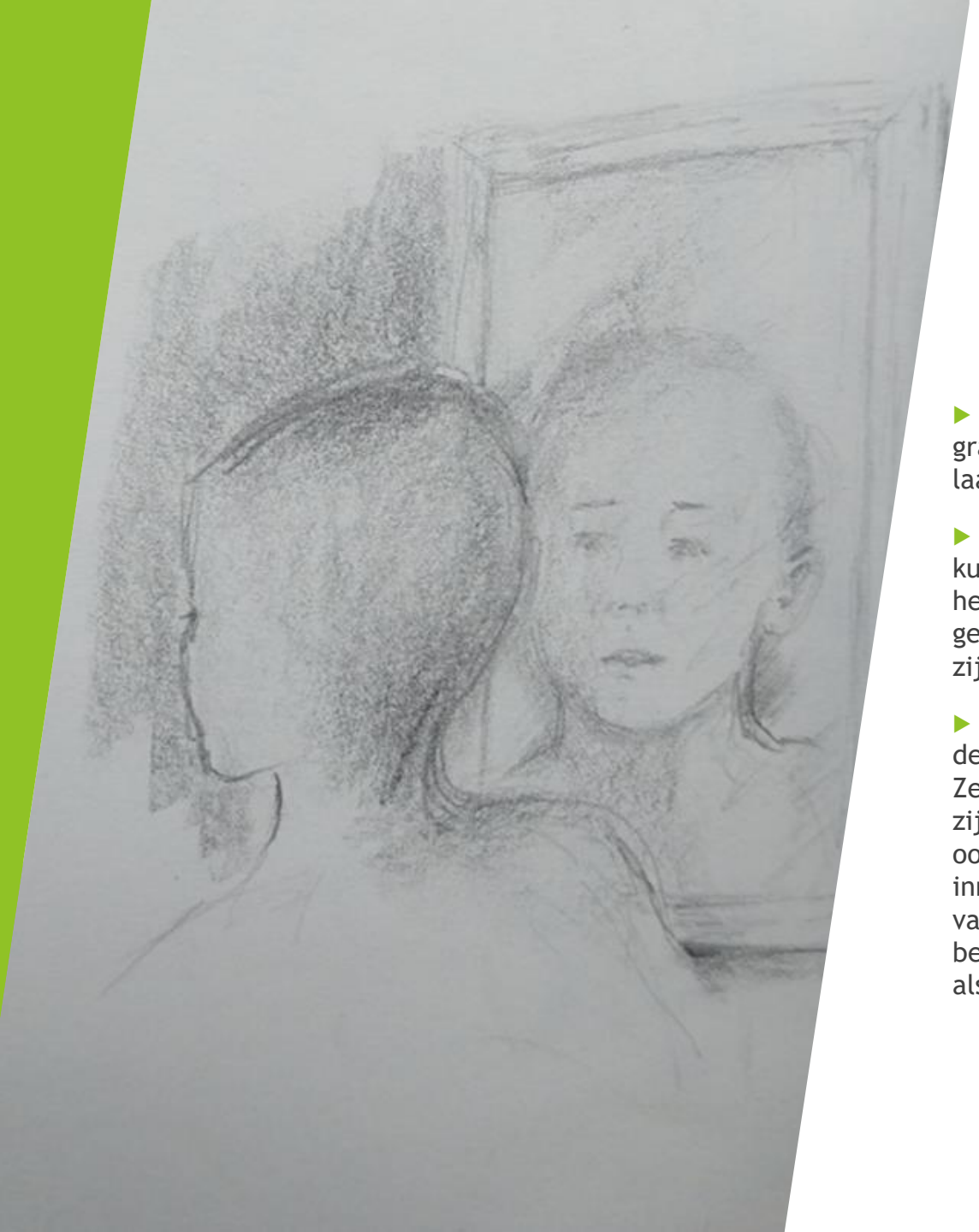

Behandeling Fase I

herkennen van delen I

- Hou rekening ermee dat het kind het onderwerp graag vermijdt en zich liever terugtrekt dan zich hierin laat kennen! Zij zijn vaak heel angstig!
- Iemand met DIS hoort vaak stemmen, die afkomstig kunnen zijn van de verschillende delen of het kunnen herbelevingen zijn van wat door de daders tegen hen gezegd is, of opdrachten waarmee ze geprogrammeerd zijn. Het kan dus heel druk zijn in hun hoofd.
- Mensen met DIS hebben vaak een grote angst om in de spiegel te kijken, omdat ze zichzelf niet herkennen. Ze hebben geen ik-gevoel en kunnen niet begrijpen dat zij degene zijn die ze in de spiegel zien. Elke deel kan ook weer een eigen zelfbeeld hebben, een duidelijk innerlijk beeld van hoe hij of zij eruit ziet en dat klopt vaak helemaal niet met wat ze in de spiegel zien. “Dat ben ik niet.” En veel mensen met DIS schrikken dan ook als ze zichzelf in de spiegel zien.

Fase I

Herkennen van delen II

- Wanneer er gewisseld wordt van persoonlijkheid noemen we dat ‘switchen’. Switchen kan plaatsvinden door triggers, d.w.z. dat er delen van het trauma omhoog komen door wat er in en om de persoon heen gebeurt. De situatie doet voor de persoon weer denken aan het trauma. Als de trigger sterk is (b.v. een hoed die één van de daders op had destijds) kan het onderscheid tussen heden en verleden wegvallen. Dan komt het persoonlijkheidsdeel naar buiten dat destijds het trauma onderging en herbeleeft het trauma. Het kan zo zijn dat de persoon geen onderscheid meer kan maken tussen het heden en het verleden en dan komt de persoonlijkheidsdeel (alter) naar buiten die nodig is in die situatie. Sommige delen zijn sterker dan anderen en kunnen makkelijker de controle overnemen, ten koste van anderen.

Intrusies

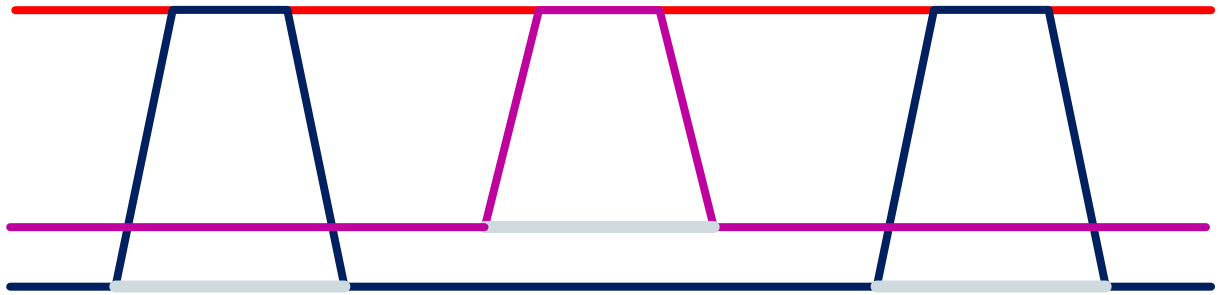

De rode lijn: deel dat doorgaans het dagelijks leven doet.
De blauwe lijn: een kindsdeel, als deze in dagelijks leven getriggerd wordt, neemt het de controle over van het dagelijks deel. De “naamsdrager” kan daar kennis van hebben, maar het kan ook buiten zijn bewustzijn om gebeuren. Hij ervaart dan een “zwart gat” in een dagdeel.
De paarse lijn: een ander kindsdeel, die ontstaan is vanuit een ander trauma met eigen specifieke kenmerken.

Fase I

Herkennen van delen III

- Elke deel kan een eigen geschiedenis hebben, een eigen zelfbeeld, een eigen identiteit, een eigen naam e.d. Delen kunnen van elkaar onderscheiden worden zijn door bijv. hun naam, hun geslacht (meisjes en jongens kunnen binnen één persoon bestaan), leeftijd, manier van praten, woordenschat, algemene kennis of een bepaalde emotie die voor een bepaalde alter kenmerkend is. Ook kunnen delen een verschillende smaak hebben, in elk opzicht. Ze vinden verschillende dingen mooi, bijv. wat betreft inrichting van het huis of kleding, en wat de één lust, lust de ander helemaal niet! Zo is het ook met het lichaam. Een kind-deel dat haar eigen lichaam ziet, zal schrikken omdat het een volwassen lijf is, terwijl ze toch nog maar een kind is? Dat is heel beangstigend en verwarrend en leidt ook vaak tot nog meer vervreemding van het eigen lichaam. “Die benen zijn veel te groot. Die zijn niet van mij.”

Behandeling fase II
Breng delen in kaart

- 1. Overleg met de verzorgers of zij verschillend en opvallend gedrag opmerken.
- 2. Ga op onderzoek uit als kinderen twee of meer terugkerende persoonlijkheden uitspelen of tekenen met specifieke gedragingen, gedachten, gevoelens en verlangens die niet met elkaar in verbinding staan.

Behandeling fase III

Maak contact met de delen

a. Contact maken met de delen en laat aan elk deel merken dat je blij bent dat je haar of hem kent, ongeacht het gedrag dat soms niet goed is. Het is belangrijk dat je begrip geeft voor het ontstaan van het deel, troost en hoop geeft. Geen veroordelende of confronterende benadering.

b. Ontdek welke triggers er zijn, die het deel activeren.

c. Welke functie heeft het deel.

d. Onderzoek hun ontstaansgeschiedenis, welk trauma ligt aan het ontstaan van dit deel ten grondslag.

Behandeling fase IV

Help het kind om in contact met zijn delen te komen.

- Als therapeut maak je contact met de delen en heb je een voorbeeld functie voor het kind. Intern is er vaak verzet en kunnen de delen niet samenwerken.
- Je geeft begrip voor elk deel en helpt het kind om begrip te krijgen voor zijn delen.
- Je stimuleert het kind om met elk deel samen te werken.

Behandeling fase V

Help het kind om het onderliggend trauma te verwerken.

- Het trauma waardoor het deel is ontstaan, kun je via traumaverwerking o.a. EMDR gaan behandelen. Hierdoor neemt de heftigheid van emoties af, waardoor er ruimte voor groei en verbinding tussen delen ontstaat.
- Je helpt het kind om nieuwe oplossingen te bedenken om anders met de onderliggende pijn en angst aan te gaan, waardoor integratie van delen mogelijk wordt.

Een praktijk voorbeeld: Het huis staat voor veiligheid van de interne wereld en verbondenheid om met de externe wereld. In de eerste tekening bij aanvang van de therapie tekende het meisje meerdere huizen. Achteraf kan dit verwijzen naar haar zelfdelen. Na afloop van de therapie tekende zij i.p.v. de meerdere huizen twee halve bomen (links en rechts), deze kunnen verwijzen naar onbewuste gevoelens en het bereikte interne evenwicht. Het laat dus groei zien.*

** fictief.*

Behandeling fase VI

Help het kind om nieuwe vaardigheden aan te leren om met nieuwe trauma's om te leren gaan en kennis te integreren.

- In de laatste fase is het kind extra kwetsbaar en kan er terugval in het gedrag gezien worden. Dus is er veel ondersteuning en hulp voor het kind nodig om zijn identiteit en mogelijkheden te versterken.
- Door integratie krijgt het kind de mogelijkheid om weggestopte vaardigheden alsnog te ontwikkelen. Probeer deze te ontdekken te stimuleren.

Opdracht

- Welke vaardigheden heb je ontdekt bij kindsdelen en op welke wijze stimuleer je het kind om deze vaardigheden te ontwikkelen of te integreren in het bestaande deel?

Behandeling van complexe dis

- Kinderen die te maken hebben gehad met ernstig misbruik, kennen hun delen in eerste instantie niet allemaal. Zij komen langzamerhand naar boven, maar zijn niet altijd goed te herkennen. Opvallend in het spelgedrag is het verstoppen van poppetjes, die niet gevonden mogen worden. Of het vastzetten van poppen in een gevangenis of op een donkere onzichtbare plek. Ook het afplakken van monden van de poppen laat zien dat ze niet gehoord mogen worden. Het spel vertoont fragmenten van het levensverhaal. Dit kan emotie zijn, beelden of gedragingen, waardoor het verhaal moeilijk te volgen is. Het kost veel tijd en geduld om het hele trauma boven water te krijgen. Waarbij opgemerkt moet worden dat het ouderlijk systeem en soms ook de hulpverlening, die betrokken zijn bij het kind het proces kunnen tegenwerken. Men wil niet dat het hele verhaal boven water komt!

AANDACHTSPUNTEN

Zorg dat het kind een hechtingspersoon heeft.

Kind ontwijkt graag dit onderwerp. Neem de tijd.

Veroordeel niet maar geeft begrip, troost en hoop.

Vraag geen gehoorzaamheid, maar laat hen nadenken over wat zij willen.

Leef met elk deel mee en vertel dat het openleggen van geheimen en pijn in eerste instantie heftig is, maar dat het afneemt en dan rust komt.

Delen mag je helpen met het herkennen van de waarheid

Leg geen nadruk op vergeving van de dader, omdat het kind dan juist dingen weer verstopt.

Helpt het kind wel om zichzelf te vergeven of te verontschuldigen, als zij zich schuldig voelt over wat er is gebeurd.

Hoe sterker de amnesie hoe ernstiger het trauma.

Help het deel om jou te gaan vertrouwen, want hechting helpt bij het herstel

Soms is het goed om het kind uitleg te geven over zijn innerlijke wereld.

Als een kind ouder is, vraag of het wil schrijven of tekenen als een deel van het kind dit wil.

Integratie kan in het begin het dagelijks functioneren van een kind verminderen.

Breng elk deel in contact met Jezus. Hij is de HEELMAKER.

Extra Informatie

Extra informatie:

- Dat DIS gevolg is van trauma komt heel duidelijk naar voren in onderzoek van Simone Reinders,
- https://www.vpro.nl/argos/lees/onderwerpen/artikelen/2021/neurobiologisch-onderzoek-laat-zien-dat-dis-wordt-veroorzaakt-door-vroegkinderlijk-trauma.html

IK BEN IK MET MEERDERE KANTEN

- Een diamant laat het kind zien dat het prachtig is gemaakt met meerdere kanten, die ontdekt, hersteld en ingezet mogen worden in zijn bestaan!